

CARL SCHMITT: İSTİKRARDAN ‘İSTİSNA’YA SİYASAL DÜZEN**Hatice Sevgi ZENGİN SALİHİ*****Öz**

Siyasal olanın yeniden düzenlenmesi ‘karar’a dayalı olması itibariyle hukukla doğrudan ilişkilidir. Olağanüstü hal marjinal olaya indirgenemediğinden ve kurucu vasfı nedeniyle kritik önemde kendini gösterir; Schmittyen terminolojiyle bu durum istisna halidir. Modern devlet için istisna hali Schmitt’te liberalizm ile demokrasi arasındaki çatışmanın bir sonucu olarak okunabilir. Demokrasi ve liberalizm teorik olarak dayandığı ilke ve değerler sistemi itibariyle çelişki gösterir. Demokrasi sadece halkın bileşenine eşitlik vaat ederken liberalizm insanlık için teorik eşitliğe dayanır; demokrasi homojenlik ilkesiyle liberalizm heterojenlik ilkesiyle işler. Schmitt için modern demokratik devlet için temel sorun dost/düşmanı tayin etmektir. Devlet aklı kuramı, liberal demokrasi eleştirisi ve politik olan/toplumsal olan ayrımı bağlamında Schmitt çalışmalarının literatürdeki yerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada bu amaçla Schmitt’in egemenlik kuramı Schmitt’in birincil metinlerini ve Schmitt üzerine yazılan tartışmaların incelenmesini içeren bir literatür taramasıyla açıklanmıştır. Schmitt’in teorik analizi ona yönelik eleştiriler dikkate alınarak yapılmıştır. Bu makalede Schmitt’in kuramının doğu tipi despotik rejimleri değil faşizme kayan liberal demokrasileri açıkladığı tezi ileri sürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Uç Durum, Karar, İstisna, Dost, Düşman, Liberal Demokrasi.

CARL SCHMITT: POLITICAL ORDER FROM STABILITY TO ‘EXCEPTION’**Abstract**

The rearranging of the political object is directly in relation to the law, as it is based on the ‘decision’. The state of emergency is of a crucial importance since the state of emergency cannot be reduced into a marginal incident and due to its founding qualification, such a status is a case of exception with the pro Schmitt terminology. The exception case for the modern state may be considered as a result of the conflict among the liberalism and the democracy according to Schmitt. Democracy and liberalism do exhibit a contradiction as to their system of principles and values in theory. Liberalism is based on theoretical equality for humanity while democracy only promises to the component of the people. In addition, democracy operates with the principle of homogeneity whereas liberalism operates with the principle of heterogeneity. For Schmitt, the basic matter for the modern democratic state is to determine the friends / enemies. The aim of this paper is to determine the place of Schmitt studies in the literature in the context of the state mind theory, the critique of liberal democracy and the distinction of the political / social area. For this purpose, Schmitt’s sovereignty theory is explained by a literature review that

* Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, h.sevgi.zengin@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5449-8081>.

includes the primary texts of Schmitt and the examination of the discussions on Schmitt. Theoretical analysis of Schmitt was made by taking into consideration the criticisms towards it. It was concluded that Schmitt's theory explained the liberal democracies that shifted to fascism, not the eastern despotic regimes.

Keywords: Terminal Situation, Decision, Exemption, Friend, Enemy.

Giriş

50'li ve 60'lı yıllarda şeytani bir figür olarak görülen Schmitt, 1980 sonrasında sol Telos çevresi tarafından 'siyasal olan' kavramı üzerinden yeni bir Schmitt okuması yapılmasıyla farklı görülür. Batı Marksizmi ve Frankfurt Okulu üzerine çalışmalarını yoğunlaştıran dergi 72. sayısı ile Schmitt'i dosya konusu yaptığı gibi sonraki sayılarında da Schmitt üzerine çalışmalara yer verir. Liberallerin baş düşman gördüğü Schmitt, liberalizme yönelik teorik eleştirileriyle sol çevrenin ilgisini çeker. Schmitt'e göre demokratik yapıda devlet ile toplumun özdeşleşerek birbirine geçmesiyle ortaya çıkan total devlet, liberalizm ile demokrasi arasındaki içsel çelişkiyi görünürleştirir. Demokrasi uluslararası alanda biz/onlar ayrımına dayandığı için dışlayıcı olup halkın (demosun) dışında kalanlar için eşitsizlik yaratırken; liberalizm eşitlikçi, bireyci ve hümanist yapısından dolayı insanlığı içermeye iddiasıyla siyasal olanı dışlar. Demokrasinin homojenlik ilkesi liberalizmin farklılık ilkesiyle çelişir; parlamento tartışmaya, liberalizm uzlaşmaya dayanır. Dolayısıyla demokrasi siyasal olanın dolayımındayken liberalizm bu alana karşıt bir alanda, sivil alanda konumlanmaktadır.

Schmitt'i liberalizm ile demokrasi çelişkisi konusundaki görüşleri nedeniyle anti-demokratik bir figür olmaktan çok anti-liberal olarak görmek daha doğrudur. Felsefesindeki halkın homojenliğini olumlayan tema demokrasinin temel ilkesini de güçlendirmektedir (Dotti, 1999:95). Schmitt'e göre liberalizmin çoğulcu toplum teorisi, Roma Katolik Kilisesi'nin tekçiliğine ve evrenselciliğini sekülerleştirerek evrenselciliğe ulaşıp devlete karşı konumlandığında, ama hal böyleyken çoğulculuk iddiasını da sürdürmek istediğinde çelişkiye düşer (Schmitt, 1999:200). Mouffe'a göre müzakereci demokrasi Schmitt'in liberal çoğulculuğa getirdiği eleştiriyi çürütememektedir. Halkın kendisini yönetme anı halkın tanımlanması ve kimliğinin inşası çatışması ile içiçe ve eşzamanlıdır. Bu kimlik tamamlanamayacağı için halkın kimliği çoğul ve rekabet halinde özdeşleşme biçimleri aracılığıyla kurulduğundan bu alanı rasyonel uzlaşmaya evriltmek yerine çekişme alanı olarak açık bırakmak önemlidir. Sınırı ve onlar'ı tanımlamadan hegemonik eklemlenme olamayacağı için liberal demokrat siyaset onlar'ın kalıcı olarak dışarıda tanımlanması yerine demosun siyasi eklemlenmesinin bir biçimini sunmalıdır (Mouffe, 1999:46,51,52). Schmitt dost/düşman ayrımı ile söz konusu eklemlenmeye teorik zemin oluşturmuştur.

Schmitt literatürde tartışmalı bir figür olarak çok ilgi çekmiştir. Schmitt üzerine çalışmalarda sol çevreler Schmitt'in liberalizme yönelik

eleştirilerini önemsemiş ve siyasal olan ile toplumsal olan ayrımını Schmitt'in teorik çerçevesiyle referanslandırmıştır. Post-Marksist radikal demokrasi kuramı, siyasal alanda dost/düşman kategorisini çoğulcu sistemle ilişkilendirerek Schmittyen antagonistik siyaset modelini agonistik siyaset modeline dönüştürmüştür. Schmitt etkisiyle dost/düşman yerine biz/onlar'a evrilen siyasal alandaki düşman kategorisi bu modelde liberalizmden doğan eşitlik ve özgürlük gibi değerlerle çelişmeyecek şekilde meşru hasımlara dönüştürülür.

Schmitt tartışmalarında ikinci eksen nasyonal sosyalizmin analizinde Schmitt'in teorik katkılarına odaklanır. Frankfurt Okulu'ndan Marcuse ve Habermas Schmitt'in teorisinin demokrasi ruhunu zedeleyip bir diktatörün yönetimini olağanlaştırdığına dikkati çekerler. Schmitt'in Nazizme teorik çerçeve sunduğu tespiti Schmitt eleştirmenlerince yaygın olarak kabul edilir. Nazi hukukçusu olarak değerlendirilen Schmitt total devlet/modern devlet ilişkisini liberalizm ile demokrasinin içsel çelişmesine dayandırdığı ölçüde siyasal krizi ontolojik kriz gördüğü için demokrasilerin faşizme kaymasını olağanlaştırır. Liberalizmin taşıyıcı sınıfı olan burjuvaziye eleştirel yaklaşan Schmitt hem burjuvazinin Protestanlığa yakınlığı nedeniyle hem de Katolik arka planı nedeniyle Protestanlıktan ve romantizmden uzak durur.

Son olarak literatürde Schmitt kararçı hukuk teorisiyle Kelsen'in liberal demokrasiye dayanan hukuk devleti nosyonunun karşısına yerleştirilir. Olağanüstü hal analizlerinin devlet aklı kuramına yaptığı etki dikkate alınır. Schmitt, bir devlette egemen kimdir? Egemenin sınırları var mıdır? Olağanüstü halde (uç durumda) devlet ile hukuk arasındaki ilişki nasıl işler? gibi sorular çerçevesinde devletteki olağan durumu değil istisna halini analiz ederek uç durumun kökenine liberal demokrasinin kaçınılmaz teorik krizini yerleştirir. Dolayısıyla Schmitt teorisi despotik rejimlerden ziyade liberal demokrasiden totaliter rejimlere kayış süreçlerini açıklamak açısından değerlendirilmelidir. Weimar dönemini tartışan Schmitt nasyonal sosyalizmin gelişimini liberal demokrasinin naif yönlerine bağlaması itibariyle literatürde tartışılır. Yönetimlerin otoriterleşmesi olağan dönemde gerekmeseydi de uç durumda dost/düşman ayrımı keskinleşerek siyasal alanın çatışmasını görünür hale getirmektedir.

Schmitt'te 'siyasal olan'ın kriteri dost/düşman'dır ve düşman daima kamusal/kolektif bir düşmandır. Düşman politik alanda bulunan en aşırı antagonizmadır. 'Siyasal olan'ın kurucu öğeleri çatışma ve antagonizmayla liberalizmin ilkeleri hoşgörü ve uzlaşdır. Schmitt'in teorisinde siyasal kararlarda yasallık değil etkinlik öncelikli olduğundan siyaset hukuktan önce gelir. Bu nedenle öncelikli olarak 'siyasal olan' analiz edilmelidir. Schmitt siyasal olanı analiz ederken 'karar', olağanüstü hal, dost/düşman ayrımı, parlamentarizm eleştirisi, demokrasi-liberalizm çelişkisi, egemenlik, siyaset ile teoloji ilişkisi gibi konular çerçevesinde bir sorunsal ortaya koyar. Schmittyen uç durum analizi demokrasiden otoriter rejimlere geçen ülkelerde politik süreci analiz etmek adına dikkate alınabilecek bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bu makalede Schmitt'in ortaya koyduğu liberal

demokrasilerden totaliter rejimlere geçiş sorunsalını analiz etmek için öncelikle siyasi krizin kararını alan egemen kavramı üzerinden olağanüstü hal durumu analiz edilecek; daha sonra olağanüstü halde somutlaştırılan dost/düşman ayrımı ile olağanüstü hal ilişkisi tartışılacak, olağanüstü hal durumunda liberalizm ile parlamenter demokrasilerin içsel krizinin somutlaşması liberal demokrasilerin diktatörlüklere kaymasının teorik çerçevesi Schmittyen kuram bağlamında değerlendirilecektir.

1. 'KARAR' A DAYALI OLAĞANÜSTÜ HAL

Schmitt egemenlik 'karar' ilişkisini tartışmaya Bodin'den başlar ve kararın egemenlik kavramının içine yerleştirilmesi onun için önemlidir. Egemenlik yürürlükte olanı kaldırma gücüyle açıklanabileceği için aslında Bodin egemenliği olağandışı hale göre analiz eder (Schmitt, 2014:20-27). Egemenliğe dayalı devlet, hukuki bir organizasyon olması itibarıyla karara dayanır; "hukuki düzen de norma değil bir karara dayanır" (Schmitt, 2010a:17). Schmitt'te egemen, siyasal olanın yapısal bir uğrağı olarak hem olağan hukuk düzenini tehdit eden istisnayı bertaraf ederek hem de sürekliliğinden sabitlemiş norm mekanizmasını dönüştürerek karar ile siyasal birliği yeniden inşa etmektedir (Oğuz, 2010:77-78). Siyasal birliği inşa eden üstün otorite olarak egemene duyulan güven ve inanç, kuraldışı durumlarda düzenin yeniden sağlanmasını ve istikrarlı bir devlet yapısına geri dönüşü garanti edecektir. Schmitt'in egemenlik kavramını modern egemenlik kuramından ayırıştıran nokta düzeni kuranın düzenin dışında olduğu kabulüdür. Hukuk, olayı analiz edip karar verirken siyaset olay olmadan niteliği konusunda karar vererek müdahale etmeyi gerektirir (Çelebi, 2001:116,120). Schmitt hukuku ve anayasayı 'siyasal bir karar'ın sonucu olarak tanımlayarak siyasal gerçeklikle anayasa fikrinin bütünleyici olduğunu iddia eder. Schmitt düşüncesi, aşılacak uğraklardan bireyi ve sivil toplumu koruyan bir düşünce tarzı olan Hegelci diyalektikten uzaklaşarak Hegelci düşünceyi otoriter ve karşı-devrimci bir biçimde radikalleştirir. Hegel'de sivil toplum devletin içerdiği olumlu bir diyalektik uğrakken Schmitt'te sivil toplum anarşiye yakın anlam taşır (Beaud, 2003:70-71). Schmitt toplumsal yaşamı düzensiz ve tehdit edici bulur (Poggi, 2009:6).

Egemeni yücelten yönüyle Schmitt nasyonal sosyalizmin odak isimlerinden biri olarak dikkati çeker. Marcuse Nasyonal Sosyalistler içindeki 'en zeki kişi' olarak Schmitt'i ele alır. Schmitt Nazi rejiminin gelişiminde Hitler'in devletteki rolünün teorik inşasına katkı sağlayan önemli bir figürdür. Almanya'daki Nazi ruhunun doğuşunda bir sembol olarak sivrilmiştir. Schmitt Nazi rejimine iyi hizmet etmiş ve Nazileri hiç eleştirmemiştir (Bookbinder, 1991:100,105). Schmitt'e göre Nazizm örneğinde olduğu gibi total devlet farklı ve sivil alanları ayırma yeteneğini kaybettiğinden devlet müdahalesinden arınmış bir alan tasarlayamaz ve her şeyi kendinde birleştirir. Nazi rejiminin arka planında bu tür bir yönetimi hazırlayan teorik total devlet olarak modern devletin seyri bulunur. Schmitt'te güçlü devlet vizyonu Nazi propagandasında kolektivist, dışlayıcı

özellikleriyle organik birliğe dayalı bir devlet nosyonuyla karşımıza çıkar (Thomsen, 1997:17,18,21).

Schmitt devleti siyasi birlik ve düzen kavramlarıyla açıklamaktadır. Devlet ve egemenlik kavramları din savaşları ve iç çatışmaları çözen kavramlar olarak ilk Fransa'da sonuç verir (Schmitt, 2000:246). Söz konusu terminoloji Schmitt'i muhafazakârlara söylemsel olarak yaklaştırır da Schmitt muhafazakârlardan farklı olarak düzeni, istikrarı, sürekliliği, normal olanı konu edinmeyerek gelenekten çok kaosa ilgilenmiştir (Çelebi, 2001:130). Amaç istikrar olsa da konu kaosa bağlı 'istisna' halidir. Yine muhafazakârlık gibi Alman romantizmi de Schmitt ile ilişkili okunsa dahi Schmitt bu akımdan da farklılık gösterir. Romantizmin burjuvazi eleştirisi saklı kalmakla birlikte Schmitt burjuvazinin romantiklere bağlılığını fark ettiğinden romantizme saldırır. Schmitt'te romantizmin çekirdeği dinsel olsa da burjuvazinin romantizm üzerindeki etkisi onu romantik akımlardan uzaklaştırır (Guiomar: 2003:785). Schmitt Weber'e paralel olarak romantiklere ve romantizme irrasyonelizm tezi ile karşı çıktığı gibi Lukacs'ın edebiyat ve sosyo-estetik çalışmalarından etkilenmiştir. Schmitt Frankfurt Okulu ve varoluşçuların yazılarını takip eder. Tarih ve Sınıf Bilinci'nde Lukacs'ın tezlerini ciddiye alan Schmitt'e Lukacs ciddi bir eleştiri yazar. Schmitt Roma Katolikliği ve siyasi formu içinde Katolik arka planını sürdürürken Katolikliğin politik düşüncesinin radikal bir antitezi olarak ekonomik/teknik rasyonalite ile Weberyen Protestan ahlakını tartışma konusu yapar (McCormick, 1999:26,36,37,43). Entelektüel hayatının ilk yıllarında 1860'ların Katolik çıkarlarını korumak için oluşturulmuş bir partiye üye olması onun Katolik arka planı için dikkate alınır (Bookbinder, 1991:106).

Schmitt'e göre burjuvazi doğal hukuku temellendiren metafizik varsayımlara bağlılığını sistematik bütünlüğe sahip normlardan müteşekkil anayasaya olan ihtiyacından dolayı koparmıştır. Saf norm haline gelen burjuva normları doğal hukuktan soyutlanmıştır. Norma indirgenen bir hukuk anlayışı ve bir norm doğal hukukla beslenen kendini yeniden inşa etme olanaklarından yoksun olacağından entelektüel gelişime açık bir anayasa anlayışı da sunamaz (Schmitt, 2008:63-64). Bu argüman Schmitt'in normatizme karşı desizyonizmi temellendirirken kullandığı argümandır. Çelebi Lobond, Jellinek, Kelsen üçlüsünün normatif-pozitivist çizgisinin karşısına kararlı hukuk teorisiyle Schmitt yerleştirilse de Schmitt'in devletin toplumdaki farkı ve üstünlüğü konusunda Lobond geleneğinin içinde yer aldığına dikkati çeker (Çelebi, 2006:12-13). Schmitt, normatizmi hukuk zihniyetinde yasallığın meşruluğun önüne geçtiğine dikkat çeker ancak esasen yasallığı meşruluğun tezahürlerinden biri olarak görür ve yasallığın geçerliliğini 'olağan' döneme özgüler (Sancar, 2000: 89, 90). "Normal durumlarda normatif nitelikteki hukuk düzeni ile siyasi nitelikteki mevcut düzen, yani yasallık ve meşruluk örtüşür görünürken, ekstrem durumlarda pozitif hukuk normları devletin kendini koruma hakkı gereği ihlal edilebilir" (Sancar, 2000:90). Schmitt'e göre "yasallık düzenin düşmanları tarafından

taktik bir araç olarak kullanıldığına göre, düzenin de bu ilkeye bundan öte bir değer tanınması aptallık olur” (Sancar, 2000:94). Bu mantalitede devletin en önemli fonksiyonu düzenin düşmanları konusunda karar vermesidir. Schmitt’te egemen tanımı gereği yeni normlar üretme gücüne sahip olup, egemen normal ve olağanüstü durumun varlığına ve yokluğuna karar verirken pratik bir durumu örneklendirir. Egemen olağanüstü halde normatif iktidar dışında istisnai olarak oportünist kararlar alarak normları geçersiz kılabilir (McCormick, 1999:38).

Schmitt normativist hukuk geleneği eleştirirken Kelsen’in saf hukuk teorisini reddetmiştir. Kelsen ve Schmitt’in kitapları 1934’de yayınlanmıştır ve ikili tanışıklardır. Kelsen ideolojiden arındırılmış ‘saf’ bir hukuk teorisi geliştirmeyi amaçlarken Schmitt hukuk kavramını somut düzen olarak geliştirmiştir. Yasallık ile somut düzen ilişkisi üzerinden hukuku açıklayan Schmitt’teki istisna hali ve çatışma kavramı hukuka değil siyasete ait kavramlardır. Teorik kararcılığa göre düzen bir kararın sonucudur, tüm yasalar nihai kararın yetkisinden doğar ve onun egemenliğine dayanır. Bu kavram aslen Bodin ve Hobbes’ta bulunur. Ancak Bodin dönemindeki teolojik kavramlara bağlı kalmaya devam ettiği için tipik kararcı olmasa da Hobbes’un düşüncesi kararcılığın klasik bir temsilidir. Hobbes’ta tüm hukuk düzeni karar veren egemenin emirlerinden doğar; ‘otorite tüzük yapar’; karar hem normu hem de düzeni kurar. Temel bir siyasi ayırım olan dost/düşman ayrımı bir birliğin ya da ayrılığın yoğunluğunu karakterize eder. Schmitt’in dost/düşman kategorisi sembol ya da alegori olmayıp yoğunluğu ölçülebilen bir ilişkidir. İnsanlık kavramı insanlar arasındaki farklılıkları reddettiği için dost/düşman ayırımına atıfta bulunmaz; insanlık kavramı düşmanlık kavramını dışlar. Dost/düşman ayrımı aşırılık halinde olup her zaman açık değildir ve istisna halinde görünürleşir (Scheuerman, 2016).

Schmitt’te “egemen olağanüstü hale karar verendir” (Schmitt, 2010a:13). İstisna halinde hangi yasaların uygulanacağına karar veren kişi, istisna hali süresince hükümette hangi yasanın uygulanmayacağına da karar verdiği ölçüde egemendir (Zwitter, 2012:101). Bir sınır kavramı olarak egemenliğin tanımı egemenin olağanüstü hale karar verme fonksiyonu ile doğrudan ilişkilidir. Schmitt sınır kavramı terminolojik olarak belirsiz olmakla niteler ve sınır durum (uç durum), olağanüstü hal hakkında verilen kararın kendisinden türer. Normal hukuk düzeninin konusu olağanüstü hal ve istisna kavramlarına esas olarak odaklanmamaktadır. Olağanüstü hal yapısal olarak hukuk devleti ile sınırlı bir ilişkiye sahiptir. Anayasa olağanüstü hale kimin müdahale edeceğine işaret ederek karar verici yetkiyi tanımlayıp acil durumun olup olmaması ve kriz yönetimi konularında genel sınırları çizer. Schmitt için sıra dışı olağanüstü halin ortadan kaldırılması hukuki değil felsefi ve siyasal bir sorundur (Schmitt, 2010a:13-15). Bu haliyle olağanüstü hal prensip olarak mevcut düzenin paranteze alınarak devletin baki kalmasına öncelik tanıyan bir durumdur. “Olağanüstü hal, anarşi ve kaostan farklı bir şey olduğu için hukuk düzeni değilse de hukuki anlamda bir düzen hala mevcuttur” (Schmitt, 2010a:19). Schmitt bu durumu

kaos halinde normun uygulanma imkanının ortadan kalkmasıyla gerekecektir, düzenin tesisinin tehlike altında olduğu ortamda pratikte norm zaten uygulanamaz hale gelir (Schmitt, 2010a:19). Bu pratikten dolayı olağanüstü hali hukuk dışı olmakla niteleyenler olduğu gibi 'anayasa devletinin belirgin özelliklere sahip hukuksal kurumu' olarak da ifade edenler vardır (Kervégan, 2003:635).

Olağanüstü halin hukuksal tartışmasında Kelsen ile Schmitt karşıt konumdadır. Kelsen ile Schmitt arasındaki temel çekişmeli sorun 'anayasanın koruyucusu' sorununa yönelik üretilen farklı çözümler üzerinden okunur. Kelsen'in çıkış noktası yasal normdur ve Kelsen yasal normun normatif arka planını öne çıkarır. Kelsen'in egemenlik anlayışında pozitif yasanın entelektüel arka planındaki normlar önemlidir. Schmitt ise Bodin ve Hobbes'tan hareketle egemenliğin kişiselleştirilmiş karar verici ile ilişkisine odaklanır. Her karar verildiğinde kendini gösteren egemenin kararı istisna halidir. Yasal sistem 'tüm normatif bağlardan arınmış' mutlak karara bağlıdır. Yine Kelsen meclise dayanarak demokrasiyi olumlarken Schmitt parlamentarizmi liberalizm yansıması olarak görerek eleştirmiştir. Liberalizme alternatif olarak 'demokrasinin özü', 'halkın iradesi' ile 'diktatörün kararları'nı ilişkilendirerek demokrasi ile diktatörlüğün karşıt olmadığını ileri sürmüştür (Stanley, I. Poulsen, 2016:2-15).

Schmitt'te yasaları ve düzeni korumak amacıyla devlet liderinin her şeyi yapmasına izin verildiği için resmi acil durum yasaları hakim yasal düzenin ötesine geçmektedir. Kelsen olağanüstü hal yasalarını hukuk içine yerleştirir. Kelsen'de olağanüstü halde idari organlar daha az yasal zorunluluğa maruz kalsa da karar alıcının acil durum yasaları çıkarma yetkisi anayasadan kaynaklandığından olağanüstü halde karar alıcı yasalarla bağlı kalmaya devam eder. Devlet tanımı gereği hukuki bir organizasyon ise egemen acil durumlar da dahil her koşulda yasal düzen içinde kalarak hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı faaliyet göstermelidir. Olağanüstü hal ve istisna kanunlarının özel niteliği gereği yasama yetkisinin yürütmeye kaydırılması söz konusu olduğundan demokrasiler daha az demokratik hale gelir. Olağanüstü hal normal durumdan farklı bir hukuk devleti sayılır. Mesele acil durum teriminin tanımlanması ve yasal olarak ele alınmasıdır. Acil durum devletin bazı devlet yapılarını geçici olarak değiştirerek acil durum noktasında daha hızlı müdahale imkânları doğuran fiili bir durumdur. Yasal durumun değişmesi olağanüstü hal için bir zorunluluktur; aksi halde değişiklik olmasaydı olağanüstü hal kavramını kullanmaya imkân kalmazdı (Zwitter, 2012:95-102).

Demokratik bir sistemin kriz anında otoriter bir sistem kadar etkili ve verimli hareket edebilmesi için yürütmeye yasama yetkisi vermek ve idareye daha fazla idari yetki vermek seçenekleri doğmaktadır. Demokratik devlette acil durum önlemleri ancak somutluk koşuluna uygunluk varsa alınabilir, aksi takdirde somutluk eksikliği demek aciliyet yokluğu anlamına gelmektedir (Zwitter, 2012:107,108). Schmitt'te olağanüstü hal uç durum kavramıyla ifade edilirken iç düzeni bozan dış istila, ihtilal, iç ayaklanma ve

doğal afet kavramlarıyla örneklendirilebilir. “Olağanüstü durum (anormal durum) marjinal olaydan çok farklıdır: “hukukun gerçek karakterini gösterdiği” noktadır, normun ve otantik hukuksal karakterine karşı kararın sadece mantıksal bağımsızlığını değil onun özellikle üstünlüğünü ve kurucu karakterini gösterir” (Kervégan, 2003:637). Bu bakımdan olağanüstü hal istisnayı tespit eden kurucu karardan türeyen bir haldir ve Schmitt’e göre “istisna, rasyonalist şemanın birliğini bozar ve düzenini karıştırır. İstisna normal durumdan daha ilginçtir. Normal olan hiçbir şeyi kanıtlamaz, istisna her şeyi kanıtlar: Yalnızca kuralı kanıtlamakla kalmaz, kural, yalnızca istisna sayesinde yaşar” (Schmitt, 2010a:22). İstisna kavramı Schmitt literatüründe olağanüstühal, uç durum ya da sınır durum kavramları ile açıklanabilecek hallere işaret eder. Siyasal alanda olağanüstü halin ‘karar’ı alınmışsa istisna hali gerçekleşmiştir demektir. Dost düşman ayrımı yine istisna durumunda keskinleşerek görünürleşir.

Schmitt’te normun yaşam ile eşanlımlı kullanımı söz konusudur. Schmitt normal ile patolojik arasında kurulan karşıtlık ilişkisini tersine çevirerek norm ve patoloji ilişkisinin birbirini tamamladığını iddia eder. İstisna ve patoloji normu tehdit etmez, yaşamın kendisi tehdit altında olduğunda bu durumu bertaraf etmek için hayata geçer (McCormick, 1999:42). Schmitt hukukta istisna olarak ifade edilen kavramın teolojide mucizeye karşılık geldiğini düşünür: “mucize egemende değil egemenliktedir. Mucize, egemenliğin korunması için, gerektiğinde düzenin askıya alınmasındadır” (Çelebi, 2001:128). Schmitt mucize kavramı üzerinden ‘siyasal olan’ı siyasal teoloji içinden açıklar ve Çelebi Schmitt’in siyasal teoloji kavramını kullanmasının rastlantısal değil amaçlı olduğuna dikkati çeker: “Schmitt’in amacı sekülerleşen modern dünyada dinsel otoritenin bıraktığı boş alanda insan ruhunda oluşan yarığı telafi edecek bir siyasal mit icadı ve dinsel homojenliğin çatladığı bir ortamda doğan şiddet ve kaosa etkili ‘karar’ alarak çözüm üreten egemeni siyasal açıdan formüle etmektir” (Çelebi, 2001:117). Schmitt’e göre modernlik, sekülerleşme iddiası ile metafizik tavrı ortadan kaldırmış gibi görünse de sekülerleşmeyle öne çıkan ulus, insanlık, birey gibi kavramlar insanın özsel niteliklerinden beslendiği için yeni doğan otorite metafizik yapı olarak kalmaya mahkumdur (Schmitt, 1986:17-18). Bu nedenle “modern devlet kuramının bütün önemli kavramları dünyevileştirilmiş ilahiyat kavramlarıdır... Olağanüstü halin hukuk için taşıdığı anlam, mucizenin ilahiyat için taşıdığı anlama benzer” (Schmitt, 2010a:19). “Kararın norma üstünlüğü iradenin akla üstünlüğüne ya da teolojik deyimle gücün bilime üstünlüğüne denk düşer” (Kervégan, 2003:638). Mucizenin siyasal alandaki karşılığı olarak istisnaya/olağanüstü hale karar veren egemen, devlet içindeki dost ve düşmana da karar verir.

2. ‘SİYASAL OLAN’ İÇİN BİR KRİTER: DOST/DÜŞMAN

Schmitt’e göre “siyasal kavramı devlet kavramından önce gelir. Günümüzdeki kullanımıyla devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde örgütlenmiş bir halkın siyasal statüsüdür. Bu tanımda devlet sadece betimlenmektedir, devletin kavramlaştırılması söz konusu değildir”

(Schmitt, 2006:39). Dolayısıyla Schmitt'in öncelikli tartışma konusu devlet değil siyasal kavramının kendisi olmaktadır. Siyasal kavramının tanımlamasından ziyade olumsuz bir diyalektik içinde siyasal kavramı ekonominin, ahlakın, hukukun antitezi olarak konumlandırılmakta ve 'devlete ilişkin olan'a indirgenmektedir. Bu durum ise devletin siyasal bir şey gibi görünmesine neden olur. Siyasal olanın devlete ilişkin olanla özdeşleştiği durumlarda her alanda kendini gösteren bütünsel (total) devlet, devlet toplum özdeşliğine işaret ederek her şeyin en azından potansiyel olarak siyasal olmasına işaret eder ki bu durumda siyasal kavramı muğlak ve içeriksiz hale gelerek özgül bir tanım olmaktan çıkar (Schmitt, 2006:39-43). Siyasal kavramının diğer alanlarda olduğu gibi devletin dışında ayırıcı özgül kriterini belirlemek kavramın tanımını yapmak için gereklidir. Ahlak için iyi/kötü, estetik için güzel/çirkin, ekonomi için yararlı/zararlı ya da karlı/karşısız gibi kriterlerin izdüşümü siyasal olan için dost/düşman kriteridir. Dost-düşman teorik bir kriter olup içeriğe işaret etmez. Dost/düşman diğer karşıtlıklarla açıklanamadığı gibi onlara indirgenerek içeriği sabitlenemez. Siyasal düşman ontolojik düşman değildir; yabancı ve öteki olarak varoluşsal bir kategoridir. Düşman metaforik bir işaret olmayıp somut ve varoluşsal olduğu için ekonomik, ahlaki ve duygusal imgelerle ilişkilendirilerek açıklayıcı kapasitesi zayıflatılmamalıdır. Dost/düşman kavramlarının normatif ya da tahayyüli görülmesi kavramların gerçeklikle ilişkisini kesintiye uğratarak teorik ayrımı ontolojik alana ilişkin bir kurguya dönüştürebilir. Bu nedenle Schmitt'te düşman haris duygular beslenen, nefret edilen duygusal kişisel hasmımız olamaz. "Düşman sadece gerçek bir olasılık olarak insanlardan oluşan bir bütün karşısında mücadele eden benzer bir bütündür. İnsanlardan oluşan bir bütünlük, hele ki tüm bir halka dayandırılan bütünlük, kendinde kamusal bir nitelik taşıdığından düşman da sadece kamusal bir düşmandır. Düşman hostis'tir, geniş anlamda inimicus değildir" (Schmitt, 2006:49). Schmitt'te düşman dini, ahlaki ve varoluşsal farklılıklarla ilgili değil, potansiyel ve fiili çatışmalardan doğan nedenlerle düşmandır. Özel düşman olarak 'inimicus'tan ayırarak kamusal düşmanı tayin etmeye çalışan Schmitt'in düşmanları en yoğun çatışma üzerinden özel düşmandan ayırma çabalarını Benhabib tutarsız bulur. Almanya'da Yahudi düşmanlığı bu konuda bir çeşit göstergedir (Benhabib, 2012:695). Schmitt'in antisemitizmde dost/düşman ayrımı kültürel ve politik pratikten kaynaklandığı için ırka dayalı değil kültüre dayalıdır. Schmitt'in kuramı Hobbes'tan daha aşırı biçimde kültürel çeşitliliğe daha az yer verir (Thomsen,1997:22).

Schmitt siyasi bir ideali temsil etmez, dünyanın nasıl olduğunu açıklama çabasını taşır. Ne kadar rasyonel olursa olsun Schmitt örnek bir programı, normu, amacı, sosyal ideali, meşruiyeti konu edinmez. Siyasal olan varoluşun alanıdır. Düşman kategorisi ulusal, dini, kültürel parametrelerden özerktir (Hooker, 2009:15). Ekonomik rakip ile düşman arasındaki ayrımı göstermek gerekir. Schmittyen düşman varoluşsal bir kategori olduğundan düşmandan korunmak öldürmenin tek gerekçesi

olabilir. Siyasi düşmanın ahlaki olarak kötü, estetik olarak çirkin olması gerekmez (Slomp, 2009:26). Schmitt ‘düşman’ın kamusal boyutunu vurgulamıştır. Düşmanlık özel nefret ya da iki özel vatandaş arasındaki çatışmaya değil, kolektiviteye bağlıdır. Düşman, halk düşmanıdır; siyasi düşman ‘hostis’ tir, inimicus değildir (Hooker, 2009:10,12).

Schmitt inimicus/hostis yani özel ve genel düşman arasındaki ayrımı kuramına uyarlarlarken siyaset savaş ilişkisini öne çıkaran teorik geleneğe bağlanır. Dost/düşman kriteri ile siyasal olanı belirleyen Schmitt siyaseti son kertede savaşla özdeşleştiren bir figürdür (Hassner, 2003:740). Siyasal kavramların diyalektikten/karşıtlıktan kaynaklanan nedenlerle polemik bir karakteri olduğundan dost/düşman ayrımının somut temelleri çok ayırt edicidir. Bağlamı içeriği olmayan dost/düşman kategorileri boş ve anlamsız soyutlamaya dönüşür. “Devlet, cumhuriyet, toplum, sınıf, egemenlik, hukuk devleti, mutlakiyetçilik, diktatörlük, plan, tarafsız ya da bütünsel devlet vb. sözcükler, eğer bunlarla somut olarak kimin kastedildiği, olumsuzlandığı, yok edilmeye çalışıldığı ya da kiminle mücadele edildiği bilinmezse, hiçbir anlam ifade etmezler” (Schmitt, 2006:51). Schmitt’te kiminle mücadele edileceğine yani dosta ve düşmana karar veren, kişi ya da topluluk olabilir. Bu etkinlik egemenliği oluşturur ve apriori nedensiz ve bu bağlamda dramatik bir iradenin ifadesidir. “ ‘Karar veriyorum’ güçsüzlük riski ve kuşku tanımayan bir ‘istiyorum’dur. Egemen olmayan karar vermeyi istememiş olmandır” (Tenzer, 2003:469) Schmitt’e göre düşmanı itmek ve savaşmak herhangi bir egemen devletin hakkıdır. Egemen siyasi topluluklar, kime karşı savaşacaklarına kendileri karar verenlerdir. Bu durum ancak uluslararası siyasetin her zaman savaş gibi olduğu anlamına da gelmez (Akt. Suganami, 2007:525,527).

Schmitt siyasal olanın etiğin içinden doğduğu fikri yerine etik olanın siyasetten doğduğunu öne sürer. Dost/düşman ayrımı yapıldıktan sonra dostlar topluluğunu birarada tutan değerler etik olacağından bu değerleri liberallerin yaptığı gibi baştan tanımlamak mümkün olmasa da bu değerlerin ne olmayacağı bellidir. Liberal bireyci etik baştan belirleyici olamaz. Normal durum zaten kendi etik ve hukuki normlarını kendisi türetecektir (Dyzenhaus, 1999:81). Schmitt’in analizlerinde liberalizmin kendine konu edindiği insanlık kavramı düşman kavramını düşman başka bir yerde insan olmaya devam edeceği için dışlamaktadır. İnsanlık adına savaş söylemi siyasi olarak emperyal ve ideolojik bir içeriğe sahiptir. İnsanlık adına yapılan savaş da düşmanın insan niteliği yok sayılarak hukuk dışı, insanlık dışı olmakla suçlanan düşman varsayımına dayandığı için sıkıntılıdır. Dost/düşman ayrımı mücadele kavramını aşar, bu ilişki mücadele ve rekabete indirgenemediği gibi en uç formuna savaş içinde ulaşır (Schmitt, 2006:53,75). Savaşta egemenin kendi halkından ölümü ve öldürmeyi göze almayı talep etme ve düşmanını öldürme yetkisi ortaya çıkar. “Normal bir devletin asıl performansı ise devlet içinde ve kendi egemenlik alanında mutlak memnuniyeti ‘huzur, güven ve düzeni’ sağlamak, bu yolla hukuk normlarının geçerliliği için önkoşul niteliğindeki normal durumu tesis

etmektedir. Çünkü her norm daha baştan olağan bir durum varsayar ve hiçbir norm kendisi için anormal bir durum karşısında geçerliliğini koruyamaz. Devlette huzuru sağlama mecburiyeti, siyasal bir birlik olan devletin kritik anlarda eğer varsa 'iç düşman'ını kendiliğinden tespit etmesini gerekli kılar" (Schmitt, 2006:65).

Schmitt'in egemenlik kavramı bağımsız bir kategori olarak siyasal kavramına dayanır. Siyasal kavramı iyilik ve kötülük gibi bölünmelerle açıklanamaz. Dost/düşman ayrımındaki aşırılık politik alanın belirlenmesinde belirleyicidir. Marksist anlamda sınıfın politik değil ekonomik bir kavram olduğunu ifade eden Schmitt'e göre bir sınıf diğer sınıfa düşman olarak davranıp savaştığında sınıf kavramı politik bir kavrama dönüşür (akt. Suganami, 2007:515-516). Radikal sağın sınıf mücadelesi yerine sınıfsal 'savaş'tan bahsetmesi Schmitt için de geçerlidir. İç politikaya göre dış politikaya öncelik tanıyarak dışarıdaki öteki'nin düşman olarak görülmesi toplumsal yapının içindeki iç mücadeleyi görmezden gelmeye yarar. Sol tavrı alış ise içerideki antagonizmanın siyasal olanın kurucu unsuru olduğunda ısrarlıdır (Zizek, 1999:29). Zizek'e göre Schmitt'e başvurma nedenimiz post-politik liberal hoşgörünün çıkmazlarını gidermek içindir. Schmittçi ultra siyasete bizim-onlara karşı savaşımız noktasına kadar radikalleşmesi hoşgörü, merhamet ve çok kültürlü anlayışın yerine dışlanmış siyasalın dönüşüdür (Zizek, 1999:35).

Schmitt'te dost/düşman ayrımını yapan irade egemen olduğu ölçüde hukuk yapan irade olarak görünür. Schmitt'in liberalizm eleştirisinin temel sorularından biri şudur: "Bir pozitif hukuk yasasında doğal normu somutlaştıran siyasal irade nedir?" (Tenzer, 2003:470). Burada hukuk yapıcı iradenin meşruiyet sorunu devreye girer. Schmitt'te kurucu güç potansiyel olarak süreklidir ve tek bir eylem içinde yok olmadığından iradeye dayanır. İradenin kırılğan, belirsiz ve keyfileşebilme ihtimali siyaset alanının da bu yüklerle anılmasına neden olur. Liberalizm kavramların siyasal içeriklerini örtük dönüştürmüştür. Kavga yerine rekabet ve tartışma, devlet yerine toplum/insanlık kavramları, halk yerine kültür odaklı kamuoyu, işletmenin personeli ya da tüketici kitlesi gibi kavramlar kullanılır. 19.yy'ın ekonomik özerklik tezi inşa edilirken kullanılan karakteristik karşıtlıklar ise şöyle ifade edilir. Özgürlük, ilerleme ve aklın karşıtı feodalizm, gericilik ve şiddet; ekonomi, sanayi ve teknik'in karşıtı devlet, savaş ve siyaset; parlamentarizmin karşıtı diktatörlük gibi (Schmitt, 2006:93,95).

Modern siyasal kuramda feodalizm/diktatörlük ile parlamentarizm karşıtlığı öne çıkar. Schmitt'te yasama organı sürmesi gereken normları inşa ederken acil önlemler, kararlar ve düzenlemeler başka bir konudur. Parlamenter sistemler hukukun üstünlüğü referansı ile kendini meşru ilan ederken Tanrısal referanslı Ortaçağ egemen devletleri meşruiyetlerini gelenek yoluyla elde etmiştir. Schmitt için devlet, XVI.yy'dan XX.yy'a kadar uzanan çağda beliren, siyasi birliğin her şeye hükmeden düzen kavramına karşılık gelir. Yeni düzen kavramı olarak devlet, Ortaçağın feodal ve zümreye dayalı karışımından farklılaşarak yer bakımından sınırlı bir birim

oluşturur. Bu devlet mekan açısından kapalı, diğer devletlerle sınırları çizilmiş, merkezi ve rasyonelleştirilmiş bir birimi temsil eder. Güvenlik birimleri ile maliyenin tek elden yürütülmesi ve devlet gücünün bu araçlarca kullanımı yeni devletin vasfıdır (Schmitt, 2000:245-248). Schmitt mevcut modern sistemlerin 'rasyonalite' iddiasındaki meşruiyet açığını tespit ederek pozitivist rasyonalist teorileri politik teoloji olarak görür. Modern teorik referansla geleneksel meşruiyet unsurları geçersizleşmiş, yerine tatmin edici gerekçeler ortaya koyamamıştır. Modern bürokrasi ve idareyi parlamentarizmin karakteristiği olarak ortaya koyarken Schmitt söz konusu bürokratik devletin ütopyacı, gerici ve faşist diktatörlüğe yakın taraflarına odaklanır (Wetters, 2006:31-33).

Schmitt Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau ve Kant'ı da liberal siyaset ve parlamenter demokrasi kavramları ekseninde tartışan bir filozoftur. Schmitt Hobbes'a özel olarak odaklanır ve Leviathan üzerine derslerini 1938'de kitaba dönüştürür. Schmitt teorisinin kökeninde Der Leviathan'a başvurulurken hem Schmitt'in totaliter yönlerini hem de görece liberal yönlerini tartışanlar için kaynak metin olur. Hobbes'u 'akılcı, mekanikçi, bireyci' olarak niteleyen Schmitt, Hobbes'u isteksiz bir yenilikçi olarak görür. Hobbes modernizme hizmet eden anayasacılığın ve bireysel özgürlüğün temeli olarak görülen yönlerini Hobbes'un niyeti ve kendisiyle çelişkili bulur (Thomsen, 1997:6,14). Hobbes'un doğal hukuk ve toplum sözleşmesi literatürüne katkısı liberalizme ufuk açarken yeni doğan modern devletin herşeyi içeren total yapısının meşruiyeti Hobbes düşüncesinde öne çıkar. Hobbes'un Schmitt üzerindeki etkisi total devlet formu olması itibarıyla liberalizm ile demokrasi arasındaki gerilime ilişkin teorik çalışmalarında belirginleşir. Schmitt için total devlet alanları ayırma yeteneğini kaybettiğinden devlet müdahalesinden arınmış bir alan tasarlayamaz ve her şeyi kendinde birleştirir.

Schmitt Hobbes'un Leviathan'da kavramları yeniden tanımlamaya çalışırken yaptığı gibi erken moderniteden geç moderniteye geçiş sürecinde ortaçağdan moderne doğru kavramları geliştirmek istemiştir. Hobbes'taki gibi Schmitt insan doğası hakkında olumsuz görüşe sahip olup insanı tehlikeli ve dinamik bir varlık olarak görür. Schmitt Machiavelli, Hobbes ve Bossuet, Fichte ve de Maistre'ye referansla 'sorunlu bir insan doğası' varsayımını hatırlatır (Slomp, 2009:23). Schmitt Hobbes'un yönetilenlerin fiziksel korumasını sağlayan bir makine olarak tasarladığı Leviathan'ı, modern devletin rasyonelleşmiş ve mekanize yapısını referanslandırırken kullanır. Hobbes'un doğa durumundaki savaş haline ilişkin vurguladığı nedenleri modern toplum için çoğulculuk üzerinden yorumlamıştır. Yasal ve politik çoğulculuğun doğa durumuna geri dönüş olduğunu savunan Schmitt devlet teorisini Hegelci olmaktan ziyade Hobbes'a dayandırmıştır. Hegel'in Hobbes'un devlet teorisini güncellediğini düşünen Schmitt 19.yy Alman devlet düzeninin meşrulaştırılma geleneğini sürdürmüştür (Schupman, 2017:112,113,123,131).

Schmitt Hobbes'un 'tehlikeli' insan fikrini referans almıştır. Bireysel vicdana bırakılacak düzen kaosa yakındır; devletin kanunu yerine bireysel vicdan konulamaz. Devletin ayırıcı vasfı fayda esaslı tikelci toplumsal güçlere hükmederek barışı ve istikrarı garanti altına almasıdır. Bu durum egemen gücün hukuku belirleme ya da katkıda bulunma iddiasındaki başka bir otoritenin üzerinde yer almasını gerektirir. Hukukun faydası adil olup olmamasından bağımsız olarak adalet üzerine yürütülen mücadeleyi sonlandırıp düzeni temsil etme becerisindedir (Preuss, 1999:160). Toplumdaki savaş ve mücadeleyi sonlandırması beklenen devletin bu süreçte birtakım hakları da karşımıza çıkar. Hobbes ve Schmitt devletin vatandaşını savaşa gönderme hakkını kabul ederler ancak Hobbes vatandaşın savaşa gitme emrine itaatsizlik edebileceğini söylerken Schmitt bunu reddeder. Kararı halk adına alan devletin halkın bedeni üzerinde onları ölüme gönderebilme ve öldürmeyi istemede somutlaşan tam yetkisi vardır. Normal zamanda huzuru ve güvenliği sağlayan devletin düzen tehlikeye girdiğinde yurttaşından bedenini talep etme yetkisi oraya çıkar. Hobbes ile Schmitt arasındaki farklardan biri de Hobbes'un teorisinde bölünmez birim birey iken Schmitt'te bu rolün insanlar, parti, partizan hareketi gibi gruplara verilmesidir (Slomp, 2009:48). Ayrıca Schmitt Leviathan incelemesinde Hobbes'u övse de onun iç savaş tehdidine karşı nihai bir çözüm üretmediğini düşünür. Schmitt'e göre Hobbes'un birey referansı yerine bireysellikten taviz verilerek dost/düşman bölünmesi ile iç savaş tehdidi ortadan kaldırılabılır (Slomp, 2009:52). İç savaş tehdidi bir devletin en krizli anıdır. Liberal bir demokrasi bu halde anayasal bir krizle diktatörlüğe kayma riskiyle karşı karşıya kalabilir. Schmitt sorunsalını bu çerçevede anayasa ile diktatörlük ilişkisi bağlamına taşır.

3. ANAYASADAN DİKTATÖRLÜK KAVRAMINA DOĞRU LİBERAL DEMOKRASİNİN KRİZİ

Schmitt söz konusuken merkezi sorunsalı yasal ile siyasal arasındaki ilişki olan Anayasa Teorisi, Siyasal İlahiyat ve Siyasal Kavramı kitapları önemlidir (Kervégan, 1999:55). Anayasa metni ile anayasayı ayıran Schmitt anayasa kavramını anayasa-öncesi siyasi tözü ve bu düzenin siyasi kararlarını içine alacak şekilde kullanır. Anayasa metni kavramı ile de anayasa maddelerine ve mevzuata gönderme yapar. Bu kavramlaştırma ile anayasa'yı halihazırdaki antagonistik kargaşanın tazyiklerine karşı koruma iddiasıyla gerçekleştirilen askeri bir darbe bile resmi anayasa metnini ihlal etmesine rağmen özcü bir bakışla meşrulaştırılabilmektedir. Tam da bu nokta Schmitt'in istisna kavramını olağanüstü hal ve diktatörlük konusu bağlamında temel kavram olarak ortaya koymasına imkan verir (Preuss, 1999:158). Schmitt'e göre "gerçek bir diktatörlük ancak demokratik bir temel üzerine kurulabilir" (akt. Preuss, 1999: 163); diktatörlük bir tür demokrasidir. Diktatörlük ile demokrasi birbirinin anti-tezi değildir. Schmitt'in fikrinin daha çok Versay Barış Antlaşması'ndan kaynaklanan nedenlerle çoğulcu parti demokrasisinin Alman politik dokusuna uygun olmamasından ileri gelip Nazi partizanı olmasından kaynaklanmadığını ileri

süren teorisyenler olmuştur (Preuss, 1999:163). Bu konuda Nazi iktidarı öncesinde Schmitt'in anayasa mahkemesinin Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi gibi marjinal partilerin kapatılması gerektiği yönündeki tavrı da destekleyici olmuştur. Söz konusu durum Nazi iktidarının Schmitt'e tam güven duymasını engellese de Schmitt'in Nazi hukukçusu görülmesinin önüne de geçememiştir.

Schmitt'te siyasal alanın özel ve toplumsal alanlardan bağımsızlığı konusu önemli bir tartışma uğrağıdır. Schmitt'in devlet teorisinde ayırıcı vasıf siyasal birliğin korunması ve siyasal olana odaklanmasıdır. Ona göre devlet siyasi birliğin tekelinde bulundurulmalıdır. Devletin siyasi çoğulcuğa karşı korunması için çatışan ve karşıt organize çıkar gruplarının devlet tarafından bütünleştirilmesi gerekir (Böckenförde, 1998:46-48). Devletin birliği zorunlu olarak toplumsal çeşitliliğin birliği anlamına gelir. Farklı zaman ve mekandaki devletler zaten karmaşık ve çoğulcudur. Bu çoğulculuk içinde siyasi birliği emir ve güçle 'yukarıdan birlik', halkın tözsel homojenliğiyle 'aşağıdan birlik', toplumsal gruplar arası uzlaşmaya dayalı 'denge yoluyla birlik', dışsal baskılara bağlı içeriden gelen birlik, işlevsel olarak bütünleşmiş birlik, zoraki birlik ve mutabakatla birlik gibi çeşitler vardır. Siyasi birlik diktatörce öteki birlikler arasındaki farkları kaldırdığı için değil karar vermesi itibariyle iç savaş gibi uç durumdaki ayrışmaları engelleme potansiyelinden dolayı birliklerin en üstünüdür (Schmitt, 1999:201, 203).

Schmitt 'sınır kavram' olan egemenliği 'uç durum'u nitelemek için kullanmaktadır. Egemenlik normal durumda değil olağan dışı durumda kavranabilir. Ancak Schmitt'teki sınır durum 'olağanüstü hal' ve 'sıkıyönetim'e indirgenemeyecek daha geniş kapsamlı bir durumdur (Kardeş, 2012:10-11). Neo-Hobbes'çu bir egemenlik kuramı oluşturan Schmitt istisna olağanın kurucusu olduğu için egemenlik kavramı ile diktatörlük kavramının birbirinin yerine geçebileceğini ileri sürer ve ona göre egemen ile diktatör bir ve aynı şey olur (Ananiadis, 1999:126). Schmitt diktatörlüğü egemenliğe bağlayıp despotizmden ayırırken onu hukuki bir özgüllikle tanımlar. Diktatörlük ile despotizmin ortak noktası yasal yönetimin askıya alınmasıyla ayırım diktatörlüğün sınırları belirli siyasi bir hedef için kurallara bağlı olması, yani despotizm gibi tüm zamanlar için keyfi yönetim olmamasıdır (Ananiadis, 1999:122).

Diktatörlük ile ilişkili tartıştığı egemenlik kavramını hukukun dışına yerleştiren Schmitt istisnayı anarşi ve kaostan ayırdığı için anarşist ya da nihilist de değildir. İstisna yeniden inşa için gerekli olan keyfi olmayan düzeni korumak amaçlı şiddeti içerir. Bu nedenle Schmittçi istisna faşizm ve Nazizm gibi istisnayı kurallaştırmak arzusundaki yapılardan farklı değerlendirilebilmektedir. Schmitt sınırları çizilmiş istisna haline komiseryal diktatörlük adını verir. Siyasal ve toplumsal istikrarı kurmak için egemen anayasal mesuliyetle anayasa adına hareket ederek hukuk dışına çıkabilecektir (Hirst, 1999:12,14). O. Beaud'ya göre Schmitt'in total devleti Hitler ya da Mussolini'nin faşist devlet yapılanmalarına doğrudan işaret

etmemekte; güçlü devlet yapısı anlamında kullanılmaktadır. Güçlü devlet kendinde bir amacı olmayan halkın varoluşunu sağlayan devlet olarak partiler gibi çıkarları temsil etmemekte, bütünlüğü vücuda getirmektedir (akt. Kardeş, 2012:198).

Schmitt'in diktatörlük teorisi modern devletin bütüncül ve merkezi bir güç olarak inşasını açıklamaya hizmet etmektedir. Bu açıdan Schmitt'in komiseryal diktatörlük kavramının kaynağı Bodin'dir. Egemen diktatörlük kavramında ise halka referans vererek Rousseau'ya dayanmıştır. Bölgesinde hakim total modern ulus devlete doğru gelişme gösteren siyasal alanda Bodin'in acil duruma karşı komiseryal eylemi sınırlayan teorik çerçevesi önemlidir. Schmitt'e göre Batı siyasal düşünce ve pratiğinde diktatör komisyon şeklinde çalışır. Ancak egemen diktatörlük Rousseau'daki gibi yasa koyucunun vizyonu ile anayasa öncesinde ortaya çıkar. Bu durumda yasama organı olan diktatör genel iradenin siyasal yapılarını dönüştüreceği bir araç işlevi görür. Schmitt egemen diktatörlüğü analiz ederken 'kurucu güç' fikrine odaklanarak modern politikada halkın kurucu gücü fikrinin nasıl değiştiğine odaklanır (Kelly, 2016:227,230).

Diktatörlük için komiseryal diktatörlük/egemen diktatörlük ayrımını yapan Schmitt'e göre komiseryal diktatörlükte egemen anayasayı muhafaza ederek yürürlükten tümüyle kaldırmaz. Somut istisna halinde anayasa geçici olarak askıya alınmıştır. Egemen diktatör ise anayasayı ilga edip yeni yasa yapmaya yeltendiği için asli kurucu iktidar olarak işlemektedir. Komiseryal diktatörlük Bodin'in devamı sayılacak bir tanımlamayla anayasal düzenin belli bir tehditten korunmak üzere, düzenin verdiği yetkiye bağlı olarak geçici bir süre için askıya alınması; dolayısıyla geçici istisnai bir araç olarak diktatörlüğün hayata geçmesidir (Ananiadis, 1999:123). Pratikte komiseryal diktatörlük anayasayı korumak için anayasayı askıya almaktır. Tehdit altındaki anayasanın geçici olarak durdurulması olarak diktatörlük, onu ortadan kaldırmaya yönelik saldırıya karşı özel bir anayasal düzen ortaya koyar. Anayasanın geçerliliğini reddetmeden anayasanın askıya alınması istisna halidir. Egemen diktatörlükte düzen diktatörün kendi eylemleridir (Schupman, 2017:118-119).

Siyasal sistemin diktatörlük üzerinden kendini koruma refleksi demokrasi analizlerinde dikkate alınması gereken bir uğraktır. Schmitt'e göre liberal demokrasinin önemli kurumlarından parlamentoyu anlamlı kılan müzakereden daha fazlası olması itibarıyla tartışmanın varlığıdır. "Parlamentarizme bir 'government by discussion'a duyulan inanç, liberalizmin düşünce dünyasına aittir; demokrasinininkine değil. Bu ikisi - liberalizm ile demokrasi- modern kitle demokrasisini teşkil eden heterojen oluşumun anlaşılabilirliği için birbirinden ayrılmak zorundadır" (Schmitt, 2010b:25). Demokrasi halkın bileşenlerine eşit muamele ilkesi üzerine kurulu olduğu ölçüde 'eşit olmayanlara eşitsiz muamele' anlayışını da içinde tutar. "O halde ilkin türdeşlik, ikinci olarak heterojen olanın -gerektiğinde- elenmesi veya imha edilmesi, demokrasi kavramına içkindir" (Schmitt, 2010b:25). Demokrasinin eşitlik tözü bir çeşit yurttaşlık erdemidir. Tözsel

eşitlik temsili demokraside eşit seçme ve seçilme hakkı olarak kendini göstererek türdeşlikle işler. Schmitt'e göre "her yetişkin insan, yalnızca insan olması nedeniyle, eo ipso (kendiliğinden) diğer bütün insanlarla siyasi açıdan eşit haklara sahip olmalıdır. Bu liberal bir düşüncedir; demokratik değil... Liberal düşünce, şimdide dek var olmuş, tözsel eşitlik ve türdeşlik tasavvuruna dayanan demokrasi yerine bir insanlık demokrasisini koyar" (Schmitt, 2010b:28).

Demokraside yurttaşlar eşit haklara sahiptir, yurttaşın karşısında uluslararası hukukla temellenen 'yabancı' statüsü vardır. Dolayısıyla "bütün insanların salt insan olmaktan kaynaklanan eşitliği demokrasiye değil, liberalizmin belli bir türüne özgüdür; bir devlet şekli değil, aksine bireyci-insancıl bir etik ve dünya görüşüdür" (Schmitt, 2010b:30). Modern kamu hukukuna dayalı kitle demokrasisi yönetenlerin de yönetilenler gibi hukuka bağlılığına vurgu yapması ölçüsünde yöneten-yönetilen özdeşliğini idealize eder. Demokratik özdeşlik ciddiye alındığında demokratik hiçbir kurum halk iradesine karşı koyamaz (Schmitt, 2010b:29-33). Halk kendini türdeşliğinde bulur ve liberal eşitlik ile demokratik türdeşlik arasındaki karşıtlık modern devleti ve parlamentarizmi krize götürür. Parlamentarizmin krizi ontolojik bir kriz, yani iki rakibin ortaya çıkmasının sonucunda doğmadığından rakiplerin uzlaştırılmasıyla aşılabilecek bir kriz değildir. "Tezat kökenine inildiğinde liberal birey bilinci ile demokratik türdeşlik arasındaki kaçınılmaz tezattır" (Schmitt, 2010b:36).

Schmitt'te dost/düşman kategorisi metaforik/imgesel değil varoluşsal bir kategori olduğundan siyasal alandaki potansiyelle değil fiili durumla ortaya çıkar. Dost/düşman duygusal içeriği olmayan kiminle mücadele edileceğini tayin etmekten yani egemen olan kişi ve/veya topluluğun kararından doğar. Schmitt'te iç düşmanın tespiti egemenin egemenliğinin görünürleştiği bir uğraktır. Düşman bütünlüğü tehdit etmekle tanımlanırken egemenliği temsil eden egemenin meşruiyeti halka dayanmasına bağlıdır. Halkın iradesinin her zaman iyi olduğu fikrine dayalı Sieyesçi egemenlik fikri halkın daima doğruluğu isteyeceği fikrinin meşruiyetle ilişkisi önemlidir (Schmitt, 2010a:152). Schmitt'e göre bir topluluk için en temel siyasal işlev iç ve dışta kimin dost kimin düşman olduğunu tayin etmektir. Biz ve onlar ayrımında dost kategorisi 'biz'in bağımsızlığını ve bölünmezliğini kabul edenlere işaret ederken, düşman kategorisi varlığı bütünlüğü tehdit edenlere işaret eder (Poggi, 2009:6). Post-Marksist radikal demokrasi kuramı teorisyeni Chantal Mouffe Schmittyen biz/onlar ayrımını demokrasiden vazgeçmeden siyasal alanın antagonizmasını ifade etmek için kullanarak demokratik meşru muarızlarımız fikriyle çoğulculukla bağdaşan yeni türde 'dost /düşman' tasarlamayı önerir (Mouffe, 2010:22). Mouffe Schmitt'e karşı Schmitt'i kullanmak adına dost/düşman kategorisini dönüştürerek antagonizma yerine agonistik modeli teorize eder. Schmitt'in düşman kategorisi farklılıkların biraradılığına dayalı biz/onlara evrilir. Schmitt'in düşman kavramı meşru hasımlar olarak fikirsel tartışma yaptığımız kişilere dönüşür. Hasımlarımız liberalizmden gelen eşitlik ve

özgürlük gibi değerlere bağlılıktan dolayı meşru olduğu gibi kimlikler dikişsiz olduğundan, sürekli yeniden kurulan dostluk ve hasımlık ilişkilerine işaret eder. Tarihsel, hegemonik ve ilişkisel kimlikler, tamamlanmamış ve meşru sistem içinde yeni uzlaşmalar ve çatışmalar üretir (Mouffe, 2002:103,145).

Mouffe Schmitt'teki savaş halini meşru mücadele formu olarak tasarlayarak demokrasinin krizlerini aşma olanaklarına yönelirken Schmitt, Machavelli ile Hobbes çizgisinin siyaset ile savaş ilişkisi odaklı izini takip eder; onun için önemli olan tehlikenin mevcudiyetidir. Schmitt'e göre "demokrasinin kendisinin ortadan kaldırılması için kullanılması tehlikesi ortaya çıkarsa, radikal demokrat bir karar vermek zorundadır: ya çoğunluğa karşı da demokrat kalacaktır ya da demokrat olmaktan vazgeçecektir. Demokrasi kendi içinde barındırdığı değerlerden birinin içeriğine büründüğü anda her ne pahasına olursa olsun demokrat (şekli anlamda) kalınmaz" (Schmitt, 2010b:44). Bu bağlamda Schmitt'te liberal demokrasinin içsel krizi 'düşman'ın tehlike doğurduğu, fiili saldırı yaptığı durumlarda netleşir ve 'egemen' normal durumun dışına çıkararak olağanüstü hale geçiş yapar.

Sonuç

Yirminci yüzyılda liberal demokrasiye yönelik eleştirileri nedeniyle Almanya'nın en önemli sağcı otoriter siyasi düşünürü olarak Schmitt'in fikirleri çok ilgi çeker ve tartışılır. Schmitt'in liberalizme yönelik eleştirilerinde liberal hukuku aşırı karikatürize ederek okuduğuna yönelik eleştiriler söz konusudur. Schmitt için liberal normativizm politik etkinlikten yoksun olduğu için geleneksel liberal hukukun düşüşü önceden kestirilebilir, kaçınılmaz ve dönüşümsüzdür (Scheuerman, 1996:299,302). Schmitt'in Weimar Cumhuriyeti dönemine yönelik çalışmalarının liberalizmin felsefi yıkımına odaklandığı tespiti, Schmitt eleştirmenleri arasında yaygın kabuller arasındadır. Habermas Schmitt'in demokrasi ile liberalizmi ayırma çabasının demokrasiyi soyut hümanizm düşüncesinden kopardığına ve önder niteliği kazanmış bir diktatörün yönetiminde ulusal kimliğin inşasının öne geçtiğine dikkati çeker. Bu da gerçek demokrasi anlayışını bulanıklaştırıp deforme eder (Cristi, 1993:283). Nazi rejiminde düşman kategorisi ile Yahudi düşmanlığı içiçe geçerek somutlaşır.

1950'li ve 60'lı yıllarda şeytani bir figür olarak görülen Schmitt, 80'lerde 'siyasal olan' kavramının teorik inşasında önemsenerek liberalizme yönelik eleştirilerle tartışılmaya başlanır. Schmitt'e göre demokratik toplumda devlet ile toplumun birbirine geçmesi siyasal olanın devlet ile ilişkili bir kavram olarak değerlendirilme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Demokratik toplumda liberalizmin tarafsızlıkla işaretlediği sivil alanlar devlet toplum içiçe geçtiği için siyasallaşır. Demokratik toplum total devlete doğru evrildiğinden 20.yy devletinde devlet ile diğer alanlar arasındaki ayırım çözülmüştür. Schmitt bu tespitini demokrasi ile liberalizmin içsel çelişkisi olarak ifade eder. Demokrasinin homojenlik ilkesi sadece formel eşitliğe değil içeriğe ilişkin bir homojenliğe işaret ederken biz/onlar ayırımına

dayanır. Demokrasinin eşitlik vaadi vatandaşlarımadır; geride kalanlar için eşitlikçi bir durum sözkonusudur. Liberalizmin ilkesi farklılık demokrasinin ilkesi homojenlik olduğu ölçüde parlamenter demokrasi krize mahkûmdur. Parlamentarizmin ilkesi tartışırken liberalizmin ilkesi uzlaşmadır. Demokrasinin dost/düşman ayrımı sembol olmayıp varoluşsalken liberalizm siyasal olanın sözkonusu temel kriterini reddeder. Liberalizm farklı düşünceler ve ekonomik rakibi kabul eder. Schmitt demokrasinin eşitliğini demosa dayanması itibariyle içerme/dışlama pratiği olarak görür; liberalizmin eşitliği soyut ve koşulsuzken demokrasinin eşitliği vatandaşlık bağı gerektirdiğinden koşulludur.

Schmitt'in kararlı hukuk teorisi modern devletin egemenlik kuramında 'karar'a atfedilen özel anlamlarla inşa olur. Modern egemenlik ve devlet kuramı normatif, olağan, istikrara dayalı düzenin yapısı ve ilkeleri ile ilgilenirken Schmitt uç durumda devletin egemenliği ile egemenin reflekslerini tartışmaya açarak modern devletin öteki yüzüne ışık tutar. 'Siyasi olan'ın dost/düşman üzerinden kutuplaştığı kriz dönemlerinin kökeninde liberalizm ile demokrasinin teorik uyumsuzluğu bulunabilir. Olağan dönemde uzlaştırılabilen ancak ontolojik açıdan karşıt olan liberalizm ile demokrasi ilişkisi kriz döneminde daha da çatışmalı hale gelir. Demokrasinin demosunun istikrarlı bir düzen içinde birliğini ve sürekliliğini amaç edinen devlet, liberalizmden gelen haklar ve özgürlükler zihniyetinin taleplerini ne ölçüde karşılayabilecektir. Söz konusu taleplerin arkasında ısrarla duran liberalizm tam da devleti bu açıdan sınırlandırabilmek için devletten bağımsız sivil toplum alanını güçlendirme gayretindedir. Demokrasiye dayalı modern devlet ile liberalizmle ilişkili birey ve sivil toplum arasındaki denge olağanüstü hallerde çok hassaslaşır ve de sürekli yeniden inşa edilmesi gerekir. Olağanüstü hal Schmittyen terminolojiyle istisna hali olduğu için süreklilik taşımaz ve bu nedenle egemen istisna halini ortadan kaldıracak normatif-pozitivist hukuk düzeninin işleyeceği tedbirlere karar vererek ivedi biçimde düzeni sağlamalıdır. Yasallık ve meşruluğun örtüştüğü ve liberal demokrasinin uzlaşısına dayalı normal düzenin tesisi kriz dönemlerinde egemenin en önemli amacı olarak karşımıza çıkar.

Schmitt egemen ile karar arasındaki ilişkiyi hukuk sistemine doğrudan bağlayarak devletin siyasal sisteminin egemen tarafından belirlendiğinin altını çizer. Modern devlette siyasal kriz halinde egemen, demokrasi ile liberalizm arasındaki teorik çelişki nedeniyle diktatörleşebilir. Diktatörleşen bir egemen liberal demokrasinin anayasal düzenini olağanüstü halde düşman gerekçesiyle askıya alarak siyasal sistemi faşizme dönüştürebilir. Bu bağlamda Schmitt'in Weimar Cumhuriyeti'nin liberal demokrasiden ileri gelen naif yönlerine yaptığı vurgu ile faşizmi olağanlaştıran teorik çerçevesi onun Nazi hukukçusu olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Schmitt'teki güçlü devlet vizyonunun kolektivist ve organik birlik vurgulu dokusu demokrasi temelini yitiren bir devlette yükselen değerler olarak faşizmin referanslarını oluşturur. Schmitt'in dost/düşman ayrımından kaynaklanan kaosa dayalı siyasal alan okuması, iç savaş korkusuyla devletin

demokratik değerleri paranteze alma ihtimalini gerekçelendirerek olağanüstü halde meşruluk ile yasallığın örtüşmeyebileceğini ifade eder. Söz konusu meşruluğun demokratik meşruluk olduğu dikkate alınırsa kendini koruma gereği demokratik meşruluğu önceliği olmaktan çıkaran devletin demokrasiden uzaklaşarak oportünist kararlarla gayrimeşru politikalara yönelebileceği fikri normalleşir. Bu durum Nazi Almanyası örneğinde tespit edilebileceği üzere liberal demokrasinin faşizme dönüşmesidir. Schmitt bu dönüşümün teorik uğraklarından biri olarak olağanüstü hali belirlemiş ve bu durumun hukuki değil siyasal bir sorun olduğunun altını çizerek egemenin karar verici üstün iradesini hukukun üstüne yerleştirerek hukuk devleti ile faşizmin karşıtlığını da göstermiş olur. Normun düzenin işleme halinde işleyeceğine yaptığı vurguyla olağanüstü hal tanımından uzaklaşarak faşizme hizmet edecek bir olağanüstü hal tasavvuru yapar. Liberal demokrasi içinden izin verilen olağanüstü hal, hukukun üstünlüğü prensibini gözetken hukuk içine yerleştirilen olağanüstü hal yasalarına ve yasal sınırlara dayanırken Schmitt'inki faşizme alan açan bir olağanüstü hal teorisi olarak değerlendirilebilir. Demokratik devlette acil durum önlemleri somutluk koşuluna dayandırılıp somutluk yoksa aciliyet yokluğundan olağanüstü hale izin verilmezken Schmitt'in egemeni üstün güçle donatılarak sınırsız bir iradeyle karar verebilmektedir. Bu düzende kararın norma üstünlüğü, teolojik deyimle gücün bilime üstünlüğü teorize edildiğinden Schmitt faşizme dönüşüm süreçlerini analiz ederek liberal demokrasilerin faşizme kayış sürecindeki tehlikeleri de göstermiş olur. Bu sayede Schmitt demokratik hukuk devletini tehlikeler konusunda bir bakıma uyarılmış da sayılabilir.

Kaynakça

- Akal, C. B. (2000). *Devlet Kuramı*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Ananiadis, G. (1999). "Carl Schmitt and Max Adler: The Irreconcilability of Politics and Democracy". *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe. Verso: London&New York. 118-138.
- Beaud, O. (2003). "*Anayasa ve Anayasacılık*". Ed. P. Raynaud. S. Rials. ss.63-74.
- Benhabib, S. (2012). "Carl Schmitt's Critique of Kant: Sovereignty and International Law". *Political Theory*. 40, No.6 (December), 688-713.
- Bookbinder, P. (1991). "Carl Schmitt, "Der Leviathan", and the Jews". *Source: International Social Science Review*. 66, No.3 (Summer), 99-109.

- Böckenförde E. W. (1998). "The Concept of the Political: A Key to Understanding Carl Schmitt's Constitutional Theory". *Carl Schmitt's Critique of Liberalism*. Ed. David Dyzenhaus. Duke University Press: Durham and London. 37-56.
- Cristi, R. (1993). "Carl Schmitt on Liberalism, Democracy and Catholicism", *History of Political Thought*. 14, No. 2 (Summer), 281-300.
- Çelebi, A. (2001). "Kuraldışı Durumlarda Karar Vermek", *Deft*. 42.sayı. ss.109-146.
- Çelebi, A. (2006) "Sunuş: 'Siyaset Kaderimizdir: Carl Schmitt ve 'Siyasal Kavramı'", *Siyasal Kavramı* içinde. (çev) E. Göztepe. Metis: İstanbul. ss. 9-19.
- Dotti, J. E. (1999). "From Karl to Carl: Schmitt as a Reader of Marx". *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe. Verso:London&New York. 92-118.
- Dyzenhaus, D. (1999). "Putting the State Back in Credit". *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe, Verso: London&New York. 75-92
- Guiomar, J. (2003) "Siyasal Romantizm", Ed. P. Raynaud, S. Rials. ss.780-786.
- Hassner, P. (2003). "Savaş ve Barış". Ed. P. Raynaud, S. Rials. ss.735-748.
- Hirst, P. (1999). "Carl Schmitt's Decisionism". *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe, Verso: London&New York. 7-18.
- Hooker, W. (2009). *Carl Schmitt's International Thought*. Cambridge University Press: UK.
- İnce, H. O. (2009). *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar*. Ankara: Doğubatı Yayınları.
- Kardeş, M. E. (2012). *Carl Schmitt'in Politik Felsefesi Üzerine Bir İnceleme*. T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı. Doktora Tezi: İstanbul.
- Kelly, D. (2016). *Carl Schmitt's Political Theory of Dictatorship. The Oxford Handbook of Carl Schmitt*. Ed. Jens Meierhenrich. Oxford University Press: United Kingdom. 217-245.

- Kervégan, J. F. (2003). “*Olağanüstü Hal*”, Ed. P. Raynaud, S. Rials. ss.635-639.
- Kervégan, J. F. (1999). “Carl Schmitt and ‘World Unity’”. Ed. Chantal Mouffe. Verso: London&New York. 54-75
- McCormick J. P. (1999). *Carl Schmitt's Critique of Liberalism Against Politics as Technology*. Cambridge University Press: UK.
- Mouffe, C. (1999). “Carl Schmitt and the Paradox of Liberal Democracy”. *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe. Verso: London&New York. 38-54.
- Mouffe, C. (2002). *Demokratik Paradoks*. Ankara: Epos Yayınları.
- Mouffe, C. (2010). *Siyasal Üzerine*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oğuz, M. C. (2010). “*Romantizm ve Carl Schmitt'te Desizyonizm Fikri*”, Ed. Hilal Onur İnce. ss. 49-92.
- Paulson S. L. (2016). “Hans Kelsen and Carl Schmitt: Growing Discord”. *Culminating in the “Guardian” Controversy of 1931. The Oxford Handbook of Carl Schmitt*. Ed. Jens Meierhenrich. Oxford Universty Press: United Kingdom. 510-547.
- Poggi, G. (2009). *Modern Devletin Gelişimi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Preuss U. K. (1999). “Order and Democracy: Carl Schmitt and His Influence”. *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe, Verso: London&New York. 155-180.
- Raynaud, P., Rials, S. (2003) *Siyaset Felsefesi Sözlüğü*. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Sancar, M. (2000). *'Devlet Akli' Kışkacında Hukuk Devleti*. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Scheuerman, W. E. (1996). “Carl Schmitt's Critique of Liberal Constitutionalism. *The Review of Politics*. 58, No. 2 (Spring), 299-322.
- Scheuerman, William E. (2016) *States of Emergency. The Oxford Handbook of Carl schmitt*. Ed. Jens Meierhenrich. Oxford Universty Press: United Kingdom. 547-570

- Schmitt, C. (1986). *Political Romanticizm*. USA: MIT Press.
- Schmitt, C. (1999). Ethic of State and Pluralistic State. *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe. Verso: London&New York. 195-209.
- Schmitt, C. (2000). “Somut ve Çağa Bağlı Bir Kavram Olarak Devlet”, Ed. Cemal Bali Akal. ss.240-254.
- Schmitt, C. (2006). *Siyasal Kavramı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Schmitt, C. (2008). *Constitutional Theory*. Durham and London.
- Schmitt, C. (2009). *Roma Katolikliği ve Politik Reform, Kara ve Deniz*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Schmitt, C. (2010a). *Siyasi İlahiyat*. Ankara: Dost Yayınevi.
- Schmitt, C. (2010b). *Parlamentar Demokrasinin Krizi*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Schmitt, C. (2014). *Dictatorship*. Polity Press. Cambridge: UK.
- Schupmann, B. A. (2017) *Carl Schmitt's State and Constitutional Theory A Critical Analysis*. Oxford University Press: United Kingdom.
- Slomp G. (2009). *Carl Schmitt and the Politics of Hostility, Violence and Terror*. Palgrave Macmillan: New York.
- Suganami, H. (2007). “Understanding Sovereignty through Kelsen/Schmitt”. *Review of International Studies*. 33, No. 3, 511-530.
- Tenzer, N. (2003) “İrade”. Ed. P. Raynaud, S. Rials içinde. ss. 459-472.
- Thomsen, J. A. (1997). “Carl Schmitt - The Hobbesian of the 20th Century?”. *Social Thought & Research*. 20, No. 1/2, 5-28.
- Wetters K. (2006). “The Rule of the Norm and the Political Theology of "Real life" in Carl Schmitt and Giorgio Agamben”. *Diacritics*. 36, No. 1 (Spring), 31-47.
- Zizek, S. (1999). “Carl Schmitt in the Age of Post-Politics”. *The Challenge of Carl Schmitt*. Ed. Chantal Mouffe, Verso: London&New York. 18-38.

Zwitter, A. (2012). "The Rule of Law in Times of Crisis: A Legal Theory on the State of Emergency in the Liberal Democracy". *ARSP: Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie / Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy*. 98, No. 1, 95-111.

Extended Abstract

The rearranging of the political object is directly in relation to the law, as it is based on the 'decision'. The state of emergency is of critical importance, since the state of emergency cannot be reduced into a marginal incident and due to its founding qualification; such a status is a case of exception with the pro Schmitt terminology. The exception case for the modern state may be read as a result of the conflict among liberalism and the democracy according to Schmitt. Democracy and liberalism do exhibit a contradiction as of their system of principles and values in theory. Liberalism is based on theoretical equality for humanity, while democracy only promises to the component of the people; democracy operates with the principle of homogeneity, while liberalism operates with the principle of heterogeneity. The basic matter for the modern democratic state for Schmitt is determining the friends / enemies. It is aimed to determine the place of Schmitt studies in the literature in the context of the state mind theory, the critique of liberal democracy and the distinction of the political / social area. For this purpose, Schmitt's sovereignty theory is explained by a literature review that includes the primary texts of Schmitt and the examination of the discussions on Schmitt. Theoretical analysis of Schmitt was made by taking into consideration the criticisms towards it. In this article, the thesis that Schmitt's theory explained the liberal democracies that shifted to fascism, not the eastern despotic regimes.

In Schmitt, the criterion of 'political' is friend / enemy, and the enemy is always a public / collective enemy. The enemy is the most extreme antagonism in the political sphere. In Schmitt's theory, political action takes priority over law, not legality, and politics comes before law. For this reason, the 'political' should be analyzed on a preferential basis. When analyzing the political, Schmitt uses the concepts of 'decision', 'state of emergency', 'friend / enemy', 'miracle', and 'exception'. Schmitt's extreme case analysis is a theoretical framework that explains the transition process from democracy to authoritarian regimes. In this context, first, sovereign concept and the state of emergency were analyzed. Then, the distinction between friend enemy, which were embodied in state of emergency, was discussed. In the last part, the internal crisis liberalism and of parliamentary democracies in the state of emergency are examined.

Schmitt starts the relationship of 'decision' and sovereignty from Bodin. The sovereign state is based on the decision as a legal structure. The legal order is based on a decision, not a norm. The point that distinguishes Schmitt's theory of sovereignty from modern theory of sovereignty is the assumption

that the establisher of the order is outside the order. Schmitt explains the state with the concepts of political unity and order. The most important function of the state is to decide on the enemies of the order. In Schmitt, the sovereign has the power to produce new norms as it defined. The sovereign can override norms by making exceptional decisions when deciding on the existence and absence of normal and state of emergency. "Sovereign decides to state of emergency". The person who decides which laws to apply in case of an exception also decides which law will not be applied. For Schmitt, the elimination of the state of emergency is not a legal but a philosophical and political decision. According to Schmitt, "the exception is to disrupt the unity of the rationalist scheme and confuse its order. The exception is more interesting than the normal situation. The normal proves nothing, the exception proves everything". Schmitt considers that the concept expressed as an exception in law corresponds to miracle in theology: "Miracle is in sovereignty, not in sovereign. The miracle is in the suspension of order when necessary to preserve sovereignty". Sovereign who decide on exception/state of emergency as a miracle in political sphere make decisions on friend and enemy in the state.

Determining the specific criterion of the political concept is necessary to define the concept. The criterion for the political, such as beautiful-bad for moral, good-ugly for aesthetics, useful-harmful for the economy, or profitable / unprofitable, is friend-enemy. Friend-enemy is a theoretical criterion and does not point to content. The friend-enemy cannot be explained by other oppositions. The political enemy is an existential category as a foreigner and the other. The enemy is not a metaphoric sign. The explanatory capacity should not be weakened by associating the enemy with economic, moral and emotional images. The person or a community could decide who to be friend-enemy and state of emergency according to Schmitt.

According to Schmitt, "a real dictatorship can only be built on a democratic basis". Dictatorship is a kind of democracy. Dictatorship and democracy are not anti-thesis of each other. Political unity is not superior to the dictator because it removes the differences between other troops. In extreme cases, it is the top of the troops due to its potential to prevent segregation. Schmitt uses sovereignty, which is the 'boundary concept', to characterize 'extreme state'. Schmitt's dictatorship theory serves to explain the construction of the modern state as a holistic and central power. In this respect, Bodin is the source of Schmitt's concept of commissioning dictatorship. In the concept of the dominant dictatorship, it was based on Rousseau by giving reference to the public. The Sovereign does not abolish the entire constitution during the Commissioner dictatorship. The constitution is temporarily suspended in the concrete exception. The sovereign dictator, on the other hand, is the primary constituent power as it is destined to enact a new law. Schmitt underlines that the political system of the state is determined by the sovereign. In the case of a political crisis in the

modern state, the sovereign may become dictatorship due to the theoretical contradiction between democracy and liberalism. A dictatorized sovereign can transform the political system into fascism by suspending the constitutional order of liberal democracy on the grounds of enemy.